

LBRIS

We know
books

Timotei Aioanei

Slujitori ai Bisericii
dintr-un timp al încercărilor

Prefață de Pr. Bogdan Tătaru-Cazaban

Spandugino

Cuprins

Pietatea memoriei <i>Prefață</i> de Pr. Bogdan Tătaru-Cazaban	7
Patriarhul Diodor al Ierusalimului, prieten statornic al românilor. Amintiri după 25 de ani	11
Fericitul Pavle, patriarhul liturghisitor	22
Serafim Tikas, Arhiepiscopul Atenei și a toată Elada, „omul care a învins evenimentele”	26
Preafericitul Hristodoulos Paraskevaïdis, Arhiepiscopul Atenei, un mare păstor la cumpăna dintre milenii	31
Drumul greu al monahului și încercările vieții unui patriarh – Irineu I al Ierusalimului	55
Patriarhul Neofit (Simeon Dimitrov) al Bulgariei și o vizită de neuitat	60
Nemuritorii care mor: Anastasie al Albaniei, fiu al Învierii	65
Iubirea pentru Moldova a Mitropolitului Nicodimos Vallindras de Patras	73
Fericitul Mitropolit Hrisostom Constantinidis	77
Mitropolitul Pavlos de la Drama, păstrător al tradițiilor Pontului ..	80
Ioannis Tassias, Mitropolitul de Langada, un ierarh misionar, luptător și bun	93

Mitropolitul Serafim Papakostas, păstor jertfelnic al Bisericii, mare binefăcător și iubitor de străini	97
Mitropolitul Pavlos de Amasia, misionar și slujitor într-o mare capitală a Europei.	103
Ambrozie, Mitropolit de Neapolis și Samaria, înțelept continuator al tradițiilor ierusalimitene.	108
Gânduri despre Mitropolitul Ghennadios Lymouris de Sassima, ierarh misionar și iubitor de dialog.	115
Întru slujirea dreptei credințe: Mitropolitul Kallistos Ware.	120
Mitropolitul Ioannis Zizioulas al Pergamului, cărturarul străjer al credinței și comuniunii.	127
Mitropolitul Cornelius (Rodousakis) de Petra, vechi slujitor al Patriarhiei Ierusalimului.	133
Un ierarh cu râvnă de apostol și inimă de părinte, Alexandros de Mantinia și Kynouria	139
Agathonikos, piosul Mitropolit de Kitros, Katerini și Platamonas.	144
Mitropolitul Antimos Roussas și câteva pagini de istorie eclesială tesaloniciană.	148
Mitropolitul Ieremia Kalighiorghis de Ancira – o viață închinată Bisericii.	160
Mitropolitul Dionisie al Corintului – candelă apostolică luminată de Duhul Adevărului.	167
Hrisostom, mitropolitul sihastru din Muntele Athos.	178
Amfilohie din Rodos – misionar, chip de slujire și punte între lumi	185
Mitropolitul Epifanie din Ciclade – între valurile mării și lumina veșniciei	192
Patriarhul Ilia al II-lea al Georgiei – păstorul care a țesut lumină între credință, istorie și inimile oamenilor	200
Întâlnirea cu Taina.	208

Câteva zile alături de Preafericitul Părinte Gheorghios, Arhiepiscopul Ciprului.	216
Preafericitul Părinte Ieronim al II-lea (Liapis), Arhiepiscopul Atenei, un păstor harnic și înțelept	223
Mitropolitul Pantelimon Kalpakidis de Veria, Naousa și Kampania, harnic și osârduitor ierarh	230

*Patriarhul Diodor al Ierusalimului,
prieten statornic al românilor.
Amintiri după 25 de ani*

După o îndelungată suferință, în noaptea dintre 19 și 20 decembrie 2000, cu doar câteva zile înainte de luminoasa sărbătoare a Nașterii Mântuitorului Iisus Hristos, a trecut la Domnul Diodor I, Patriarhul Ierusalimului. Plecarea sa la cele veșnice a lăsat o tăcere adâncă peste Locurile Sfinte, unde slujirea lui a fost, vreme de ani, o mărturie vie a păcii, a demnității și a continuității apostolice.

Patriarhul Ierusalimului, al patrulea în ordinea canonică a întâi-stătătorilor ortodocși, se bucură de un respect deosebit în întreaga lume creștină, mai ales pentru slujirea desfășurată în spațiul sacru al iconomiei mântuirii noastre. De-a lungul veacurilor, adesea marcate de încercări și vitregii, patriarhii Ierusalimului au luptat pentru păstrarea dreptei credințe, mulți dintre ei fiind încununați cu aureola sfințeniei și pomeniți în calendarul Bisericii.

Tronul Ierusalimului poartă în sine povara glorioasă a martiriului și mărturisirii neîntrerupte, fiind cel dintâi scaun

episcopal. În succesiunea neîntreruptă ce începe cu Sfântul Apostol Iacov († 62), „ruda Domnului”, Patriarhul Diodor I a fost cel de-al 139-lea urmaș pe tronul episcopal al Ierusalimului.

Născut cu numele de Damianos Karivalis, la 14 august 1923, în insula grecească Chios, el a venit la Ierusalim în octombrie 1938, purtând în inimă chemarea Locurilor Sfinte. Era un tânăr de abia cincisprezece ani, cu ochii plini de visare și cu dorul aprins de a sluji acolo unde Hristos Domnul a viețuit pe pământ.

Diodor, viitorul patriarh al Ierusalimului, și-a părăsit patria, insula Chios, încă din copilărie, urmând un drum care, deși părea timpuriu și aspru, era deja profund înrădăcinat în rânduiala duhovnicească a Greciei de atunci. Există obiceiul ca marii părinți duhovnicești ai Eladei să recomande tineri evlavioși, chiar la vârste fragede, pentru a fi trimiși în Țara Sfântă. Acești părinți, adevărați cunoscători de suflete, știau să-i deosebească în rândul tinerilor care veneau la scaunul spovedaniei pe cei chemați la slujirea înaltă. Îi binecuvântau cu lacrimi în ochi, știind că îi trimit departe de casă, dar aproape de inima Bisericii. Tinerele vlăstare ale Bisericii se formau duhovnicește în chip temeinic, iar cei mai dăruți dintre ei erau apoi îndrumați către studii înalte, fie la Atena, fie în alte centre universitare de prestigiu ale lumii ortodoxe.

Chiosul, insulă mare și încărcată de istorie, a fost un adevărat leagăn al credinței. De aici a pornit viitorul Patriarh Diodor, afirmându-se ca un tânăr evlavios și studios, calități care l-au ridicat treptat în ierarhia bisericească.

Ostrovul său natal, cu mănăstirile semeț ridicate pe coaste de munți și cu porturi pline de viață, îi formase caracterul blând

și deschis, precum marea care-i scaldă țărmurile. Spiritul marinăresc al Chiosului, cu devotamentul și curajul său, se va regăsi mai târziu în modul în care Diodor își va cârmui Biserica prin furtunile vremurilor.

Insula Chios nu este doar un țărm încărcat de istorie, ci și un loc binecuvântat de prezența celor care L-au slujit cu credință pe Dumnezeu. Printre aceștia se numără Sfântul Ierarh Nectarie, care și-a dedicat zece ani din viață educării tinerilor și vieții monahale pe aceste meleaguri, și Patriarhul Diodor al Ierusalimului. Acești oameni sfinți au lăsat o amprentă profundă asupra istoriei duhovnicești a ținutului de aici, îmbogățind-o cu exemplul lor de viață și slujire.

La Ierusalim funcționa o academie duhovnicească, un seminar superior, pe care unii îl socoteau aproape de nivelul studiilor universitare, unde erau pregătiți tinerii veniți din Grecia, înainte de a deveni slujitori ai Bisericii Sfântului Mormânt sau ai altarelor de slujire din Patriarhia Ierusalimului. În acest cadru de rigoare spirituală și teologică s-a plămădit și viitorul Patriarh Diodor. Programul era aspru: studiul Sfintei Scripturi și a Sfinților Părinți, precum și învățarea limbilor vechi se împleteau cu slujirea la strană. Tinerii seminariști purtau în suflet atât povara trudei, cât și bucuria de a fi acolo unde Dumnezeu S-a făcut om pentru mântuirea lumii.

A urmat cursurile seminarului până în 1941. La 4 martie 1944, a fost tuns în monahism, în vremea păstoririi Patriarhului Timotei, iar la 22 septembrie, în același an, a fost hirotोनit ierodiacon la Sfântul Mormânt de către Arhiepiscopul Vasile al Ascalonului, primind ascultarea de a sluji la Betleem, în locul

binecuvântat al Nașterii Domnului. Clipa în care foarfecile au tăiat părul tânărului Damianos a fost pentru el precum o naștere nouă. Cu voce tremurândă, dar fermă, a rostit făgăduințele monahale, știind că din acel moment nu-și mai aparține sieși, ci lui Hristos și Bisericii Sale. Betleemul, cu peștera cea luminată de steaua călăuzitoare, avea să-i devină prima vatră de slujire, locul unde inima sa de monah s-a aprins și mai mult de dragoste pentru Dumnezeu care S-a făcut prunc.

Drumul slujirii sale a continuat; la 5 octombrie 1947, a fost hirotonit ieromonah la Golgota de către Arhiepiscopul Irinarh al Diocezei. I s-au încredințat atunci egumenia de la Pretoriu și misiunea de secretar al Patriarhiei Ierusalimului. Astfel, locul unde Mântuitorul a fost osândit la moarte a devenit locul unde tânărul ieromonah a primit responsabilitatea păstoririi. Simbolismul acestui moment este covârșitor: acolo unde Hristos a purtat crucea spre Golgota, Diodor primea crucea slujirii. Ca secretar patriarhal, avea să cunoască îndeaproape toate greutățile și bucuriile administrației bisericești, învățând arta dificilă a echilibrului dintre tradiție și cerințele vremurilor. Prin hotărârea Sfântului Sinod, a fost trimis la studii la Facultatea de Teologie din Atena, între anii 1952 și 1957. Revenit la Ierusalim, a devenit profesor la Școala Patriarhiei și bibliotecar, imbinând rigoaarea academică cu slujirea discretă.

Am dorit să cunosc îndeaproape, prin călătorii repetate, insulele Greciei, Chios și Samos, așezate în inima mării, nu departe de țarmurile Asiei Mici, ale Turciei de astăzi. Marea Egee, cu valurile ei albastre și cu vânturile care poartă mirosul de portocală și busuioc, leagă aceste insule de întreaga istorie a creștinătății răsăritene.

Localitatea natală a Patriarhului Diodor are opt lăcașuri de închinare. Unele sunt atât de bine întreținute, încât par a fi construite în zilele noastre.

La Chios, ca pelerin, am descoperit Mănăstirea Nea Moni, unde a fost tuns în monahism Sfântul Ierarh Nectarie Taumaturgul, care și-a încheiat viața pe insula Eghina. În insula Samos, din apropiere, pașii m-au purtat pe urmele a trei patriarhi ai Ierusalimului din ultimul timp, cel din urmă fiind Irineu, care și-a săvârșit zilele la Atena și a fost înmormântat în locurile de obârșie. Este cutremurătoare constatarea că aceste insule mici au dat Ierusalimului, cetatea cea mare a mântuirii, atâția păstori și slujitori. Parcă Dumnezeu a ales aceste locuri pentru a ridica din ele oameni cu suflete puternice, capabili să ducă povara *Crucii* în Țara Sfântă.

La 10 noiembrie 1962, arhimandritul Diodor a fost hirotonit arhiereu, arhiepiscop de Ierapoleos, în Biserica „Sfinții Apostoli” de pe Muntele Eleon. Muntele Măslinilor, de unde Mântuitorul S-a înălțat la ceruri, a fost martorul începerii lucrării arhieresti a lui Diodor. Slujba hirotonirii, săvârșită în prezența clerului și a credincioșilor, a pecetluit în chip văzut ceea ce se pregătise de atâta timp în taina inimii sale. În același an, Patriarhul Benedict I-a trimis ca episcop patriarhal în Iordania, cu reședința la Amman. Timp de aproape două decenii, a desfășurat o activitate bogată și rodnică. A refăcut numeroase biserici, a întemeiat o școală ortodoxă arabă și a întărit viața comunităților locale. În Iordania, unde ortodocșii erau minoritari într-o țară preponderent musulmană, Diodor a continuat să sădească cu răbdare semințele credinței, fiind în același timp un ambasador al păcii și înțelegerii între popoare și religii.

În acea perioadă, a legat o frumoasă prietenie cu familia regală iordaniană. Bunăvoința și noblețea sa sufletească l-au apropiat de regele Hașemit, cu care se întâlnea adeseori, într-o perioadă în care acesta era protectorul Locurilor Sfinte Ortodoxe din Ierusalim și Palestina. Regele avea să găsească în arhiepiscopul Diodor nu doar un ierarh al Bisericii, ci și un om de încredere și un sfătuitor înțelept. Conversațiile lor, purtate adeseori atât în strălucirea palatelor regale, cât și în ambianța reședinței arhieresti, erau marcate de respect reciproc și de dorința comună de a păstra pacea și sfințenia în acele locuri încercate de istorie.

La 3/16 februarie 1981, a fost ales Patriarh al Bisericii Ierusalimului, numită „Maica Bisericilor”. În timpul patriarhatului său, a inițiat o amplă lucrare de consolidare și înfrumusețare a Bisericii Sfintei Învieri și a sfințelor lăcașuri din jur. Au fost realizate mozaicuri de mare valoare artistică și teologică, reprezentând chipul Mântuitorului Pantocrator și cele ale Sfinților Apostoli, scena ungerii Domnului cu arome și altele, ce au rămas peste ani mărturie a râvnei sale ctitoricești. În incinta Patriarhiei, a refăcut o grandioasă sală de primire, alături de alte spații necesare lucrărilor administrative.

Cu aceeași deschidere, Patriarhul Diodor I a cultivat legături fraterne cu Bisericile Ortodoxe surori – patriarhiile Constantinopolului, Alexandriei, Antiohiei, Rusiei, Serbiei, României, Bulgariei, Georgiei –, precum și cu Biserica Ortodoxă a Ciprului și cu Biserica Ortodoxă a Greciei. A întreprins numeroase vizite și s-a întâlnit cu șefi de stat și personalități marcante ale lumii contemporane. Diplomația sa bisericească era

una a inimii și a rugăciunii, nu doar a protocolului. Oriunde mergea, lăsa în urmă nu doar amintirea unui întâi-stătător, ci și a unui frate care-i îmbrățișa cu dragoste pe toți cei ce purtau pecetea botezului ortodox. Scrisorile sale, întotdeauna calde și personale, străbăteau lumea ortodoxă ca niște raze de lumină răsărite din Ierusalim.

România a ocupat un loc aparte în sufletul său. A vizitat-o de mai multe ori, rămânând în inimile celor care l-au întâlnit, prin frumusețea și noblețea sufletului său. Atât la Sfânta Liturghie săvârșită la Suceava, în 24 iunie 1982, cât și în locurile străbătute de delegația ierusalimiteană, s-a păstrat amintirea unui ierarh cald, deschis și profund iubitor al Bisericii Ortodoxe Române.

În timpul Sfintei Liturghii, o ploaie torențială s-a dezlănțuit peste mulțimea adunată, ca de fiecare dată, într-un număr impresionant. Patriarhul Diodor a mărturisit la finalul slujbei că, fiind într-un spațiu adăpostit de furtuna năprasnică, a privit spre poarta mănăstirii și nu a văzut pe nimeni plecând. Toți au rămas la slujbă, iar după puțină vreme, ploaia s-a risipit. Profund mișcat de statornicia și evlavia poporului, a spus cu emoție: „Credința voastră m-a impresionat. Voi sunteți un alt Ierusalim”. Aceste cuvinte, rostite cu lacrimi în ochi, aveau să rămână întipărite în memoria celor prezenți ca o binecuvântare rostită nu doar cu buzele, ci cu inima întregă. A adăugat atunci, cu fermitate și dragoste frățească, faptul că Biserica Ierusalimului recunoaște doar comunitatea condusă de Patriarhul Iustin Moisescu și se dezice de cei care nu ascultă de Biserica Ortodoxă Română.

A poposit în Catedrala Mitropolitană din Iași și la mănăstirile Neamț, Agapia și Văratec. La Neamț, unde șoaptele rugilor Sfântului Voievod Ștefan cel Mare se aud în tainița zidurilor, Patriarhul Diodor a stat îndelung în rugăciune, simțind legătura nevăzută dintre Moldova și Țara Sfântă, dintre ctitorii români și Locurile Sfinte pe care aceștia le-au sprijinit cu dărnicie de-a lungul veacurilor. În vizita pe care a făcut-o în Ținutul Neamțului, Patriarhul Diodor s-a bucurat de o primire aleasă la Mănăstirea Agapia. De la poarta așezământului monahal și până la intrarea în biserică, a fost așternut un covor din crengi de brad și flori naturale, special pregătit pentru întâmpinarea Patriarhului Ierusalimului și a însoțitorilor săi, împreună cu Patriarhul României și delegația de ierarhi români. Gestul, rar întâlnit și solemn totodată, vorbea tainic, dar viu, despre cinstire, bucurie și comuniune.

Cuvintele rostite atunci au subliniat legătura dintre cele două Biserici Ortodoxe surori, o legătură sfințită de timp și de jertfă, întemeiată îndeosebi în vremea patriarhilor Dositei și Hrisant Notara și întărită de lunga perioadă în care Biserica Ortodoxă Română a sprijinit Patriarhia Ierusalimului, aflată adeseori în încercări grele. Atmosfera de acolo devenise o comuniune de rugăciune și de inimă. Patriarhul Diodor cunoștea bine istoria acestei prietenii vechi de veacuri. Știa că din Moldova și din Țara Românească au plecat spre Ierusalim căruțe întregi încărcate cu daruri, că domnitorii români au ctitorit și au întreținut numeroase lăcașuri sfinte, că monahii români au vegheat la Sfântul Mormânt alături de frații lor greci. În cuvintele sale, rostite cu emoție, glasul i se frângea când îi pomenea pe acești

binefăcători ai Ierusalimului, cerând lui Dumnezeu să-i pomenească în Împărăția Sa.

Patriarhul Diodor a participat, de asemenea, la înmormântarea Patriarhului Iustin Moiescu și la instalarea Preafericitului Părinte Teoctist ca întâi-stătător al Bisericii Ortodoxe Române, în noiembrie 1986.

În anul 2000, i-a primit la Ierusalim pe majoritatea patriarhilor și întâi-stătătorilor ortodocși, precum și pe conducătorii țării majoritar ortodoxe, conferindu-le Ordinul Sfântului Mormânt.

Ierarhii și Frăția Sfântului Mormânt l-au iubit pentru blândețea sa și pentru pacea pe care o răspândea în jur. În martie 2000, s-a întâlnit și cu episcopul Romei, Ioan Paul al II-lea, într-un moment cu puternică rezonanță simbolică.

În vizitele pe care le-am făcut la Ierusalim, în anii 1995 și 2000, Patriarhul Diodor m-a primit cu o bunăvoință neașteptată și cu o bucurie sinceră. Prima întâlnire a avut loc la reședința de la Mica Galilee, proprietate a Patriarhiei Ierusalimului, situată pe Muntele Măslinilor. Era una dintre zilele pascale și, prin grija unor monahii din România, patriarhul ne-a deschis ușa cu larghețe sufletească. A stat de vorbă cu noi, ne-a oferit o tratație și a rememorat cu vădită emoție călătoria sa apostolică în România.

În acel context, s-a arătat interesat de numele preotului pe care îl hirotonise la Sfânta Liturghie de la Suceava, spunând că acesta trebuie trecut în dipticele Patriarhiei Ierusalimului, unde erau consemnați toți cei care primiseră hirotonia din mâinile ierarhilor acestei Biserici. Din mărturisirile de atunci, dar și din cele ale întâlnirii din anul 2000, am remarcat zâmbetul său frățesc și dragostea statornică pe care i-o purta Patriarhului Teoctist.